

MUAMMER ÇAKI İLE ORTAK ÇALIŞMAMIZ

Faruk ATALAYER*

Muammer'e ilişkin acı ve hüznlerimi betimlemek yerine, onun bende olan ve TÜRKİYE PLASTİK SANAT EĞİTİMİ ile ilgili, Münevver ÇAKI ile ortak hazırladıkları yazıyı “yayınlamak”, işlevsel bir yerindelik olacaktır.

1993 yılında, Adana’da yapılacak bir sempozyuma katılmak istedim. O dönemdeki sayın dekanımız (şimdiki rektörümüz) Prof.Dr.Engin ATAÇ, yararlanmam için bana bir dosya verdi. Dosya, güzel sanatlar eğitimine ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini bildiren yazıları içeriyordu.

Dosyadaki, en hacimli iki yazı sayın Doç.Fikret UÇAR ile Muammer-Münevver ÇAKI’ların ortak imzalı yazıları idi. Muammer’in yazısının bazı paragrafları, flomaster ile çizilmiş idi. Engin hocam, “Muammer ile görüşmemi” ayrıca salık verdi.

Muammer ÇAKI, Münevver ÇAKI tarafından imzalanmış yazı ile, bu yazının hazırlık metni-karalamaları, bu yolla bana ulaştı. Taslak metni üzerinde, ben ortak bildirin hazırlığını yaptım. Bazı düzenlemeler, eklemeler, çıkarmalar, değiştirmeler içeren “ortak bildiri” yazımına başladım. Ama Adana ile yaptığımız bir telefon görüşmesi sonucu, sempozyumda konunun “giriş sınavları” ile sınırlı olduğunu öğrendik. Bu yüzden ortak bildiri hazırlamaktan vazgeçtik.

Bu konuyu, böyle detaylı aktarmamın nedeni; yazılarını Muammer’e geri vermek istediğimde, bana söyledikleridir. “SİZDE KALSIN HOCAM. BELKİ BİR GÜN İŞE YARAR...”

1) ORTAK BİLDİRİ TASLAĞIMIZ:

Konuyla ilgili kısa bir açıklama.

a) Muammer’in kareli kağıtlara yazılmış “el notlarına” ben, kırmızı kalemle, değiştirme, yenileme ve eklemeler yaptım.

* Yard.Doç., Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Öğretim Üyesi.

Hazırladığım ilk sayfayı Muammer’le okuduk. Yeniden düzeltmeler yaptık. Ama diğer sayfalara geçemedik. Ben, “giriş sınavları” ile ilgili, ayrı bir bildiri hazırladım.

b) Bu “ortak” taslakta, esas olan fikir, Muammer’indir. Emeği ve onayı vardır. Olduğu gibi yayınlamak görevdir.

c) Tüm yazılarda, “eğitim” kelimelerinin yanına, “öğretim” yazarak, eğitim-öğretim birlikteliğini düşündük.

d) Muammer ile Münevver’in imzaladığı metindeki, “DUYARSIZLIK ve YABANCILAŞMA” ilgili bölümleri, “Postmodern Tehlike” diye başlıklandırmayı düşündük. Kırmızı kalemle not düştüğ. Ama detaylandırma şansımız olmadı.

Aşağıdaki yazı, Muammer ile birlikte hazırladığımız ortak metindir. “Hemfikir” olduğumuz giriş bölümüdür.

2) “TÜRKİYE’DE PLASTİK SANATLAR EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ ÜZERİNE:”

Muammer ÇAKI**

Faruk ATALAYER

Türkiye plastik sanatlar “eğitim ve öğretiminin” kurumsal tarihi, uzun sayılmayacak bir geçmiş içerir. Batıda ise, atölye ve lonca dışında, “akademi” ve tarikat esaslı “fakülte” kurumları da eski bir tarihe sahiptir. Türkiye’de, batı anlamında, plastik sanatların “kurumsal” gelişimi, Osmanlı’nın son döneminden bu yana, aşağı yukarı 150 yıllık bir geçmişe tarihlenebilir. Çağdaşlaşma için yapılan girişimler ise Cumhuriyetle yaşittir.

Çağdaş bir eğitim-öğretimin, toplumsal ortamımızda iki büyük engeli vardır. Birincisi; tüm eğitim kurumlarımızda Osmanlı “mektep-medrese” yapısının, gelenekselleşerek devam eden işleyişi... İkincisi ise; batıdan gelen, “küreselleşme” ile işleyen, yüksek teknolojisi ile “sanal çekimler” yaratan, insani, ulusal her değeri yok sayan, “postmodern” yabancılaşma ve duyarsızlıktır.

** Yard.Doç., Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Öğretim Üyesi.

Türkiye’de, plastik sanatlar kurumlarında, ne yazık ki salt “öğretim” gerçekleşmektedir. Bu ise; “insanı eğitime” noksanlığıdır. Böylece, gerçek eğitim ve öğretimin öznesi “insanı eğitime” yapılamayınca, kurumlarımız “eski ve doğru” denilen “bilgi ezberciliği” içeren, Osmanlının “mektepe-medrese” anlayış ve işleyişine dönüşmüştür.

Çağdaş eğitim ve öğretimin üç temel boyutu, a) Eğitici, b) Eğitilen, c) Öğretilen (konu-bilgi)’dir. Öğrencinin (ya da genel olarak insanın) eğitimi bir süreçte yok ise; eğiten ve verilen bilgi fetişleşip, kutsallaşır. Ne yazık ki, şimdilerde bile, Türkiye bu sıkıntıyı yaşamaktadır. “Öğrencinin eğitimi” boyutu, yaşama geçirilememektedir.

Türkiye plastik sanatlar eğitiminin (ya da tüm eğitim sistemimizin) başka bir sorunu; “ÖZGÜR, ÖZGÜN VE BİLİMSEL DÜŞÜNCENİN” benimsenip, kurumsallaştırılamamasıdır. Çok yönlü düşünebilen, duyarlılıkları gelişmiş, düşündüklerini aktarabilen, “doğru” diye dayatılanları hemen benimsemeyen, meraklı ve girişimci bir kişiliği açığa çıkarıp, yönlendirmek ereği, eğitimimizde yoktur. Üç temel boyutuyla işleyen, çağdaş bir eğitim-öğretim süreci ile, bunlar “insanımızda” açığa çıkarılabilir.

Her bilgi, bir program ve sistem ile anlatılır, aktarılır duruma gelince, “ESKİYE” ait olur. O geçmiştir. Geçmiş taşıyandır. Türkiye’nin genel öğretim sistemi; “eski”, edinilip-kurgulanmış bilgileri, uzmanlıkla “aktarma”, VERİLENİ BELLETME-EZBERLETME biçimindedir. Bu, “öğreneni, eğitilene ve özne insanı” yok sayan bir sistemdir. Medrese-mektep mantıklıdır. Öğrenci, ezberledikleri ile, belledikleri ile değerlendirilir. Yaşamın, teknik ve teknolojinin akışkanlığı ve hızlı gelişimi karşısında; “nakil ve tekrar” bilgi geriliği, edilginliği ve insan özüne yabancılaşmayı oluşturur. Bu sistem, bireyi eğitmez. İnsana meslek öğretir, iş edindirir. Böyle sistemde yetişenler, “edilgin” konumda, belenmiş bilgiyi “devam ettirenler”, bunu iş belleyenler kalıbını aşamazlar. Bu edilginlik, bu iş ustası, “meslek erbabı” yetiştirme “sınırlılığı”, bize göre plastik sanat eğitimimizin en büyük sorunlarından biridir. Çünkü, plastik sanat eğitim ve öğretimi, YARATICI BİREYİN (yenilikçi, ilerletici, doğurgan beynin) yetiştirilmesini olanaklı kılmalıdır.

Ailenin, sokağın, ilk ve orta eğitimin; uymacı, ezberci çizgisi ile yetişen öğrencinin, üniversiter eğitimde “kalıplarından” çıkarılması da çok zordur. Sadece aktarılan bilgileri edinip-ezberleyen; bunların doğruluğunu veya yanlışlığını tartıp-düşünmeden, sorgulamadan kabullenenlerin, yaratıcı bireyselliğe ulaşmaları zordur. Olayları, yaşamı, bilgiyi ve özellikle geçmişi sorgulamayanların, bunları yaratıcı bir biçimde yorumlayıp, varlığa dönüştürmesi, adeta olanaksızdır.

Ama, fakülte eğitimi de, aynı “ezberci” nitelikte ve öğrenciyi özne seçmiyor ise; durum sorun olmaktan çok, “faciadır”. Bu yapılardan yaratıcı bireylerin çıkması, “kör” rastlantılara kalmış demektir. Üniversiter eğitim aşamasından, plastik sanatlar kurumlarının başarılı olabilmesi için, önüne koyması gereken ereklerden biri ve belki ilki budur. Öğrenciyi sormaya, sorgulamaya alıştıran, inisiyatif sahibi yapan, ilgi alanı geniş, duyarlılıkları gelişmiş, özgür düşünce ortamının yaratılması...

(Ortak metine, bu paragraftan sonra devam edilmemiştir.)

3) MUAMMER ÇAKI’NIN, ELYAZMASI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİM:

Faruk ATALAYER

Muammer ÇAKI ile “ahbap çavuş” ilişkim olmadı. Ama, ortak bir bildiri için bir araya gelişlerimizde siyasi, ideolojik bir yakınlığı, karşılıklı duyumsadığımızı belirtebilirim. Çağcıl bir aydın olmaya çalışan, ilerici, Türkiye’nin tarihsel konumunu yorumlayabilen ve çözümler için kafa yorup, önermelerde bulunabilen biri olarak gönlüme yerleşti. O, anarşizmi kavramış, kurtuluşun daha ileri bir toplum düzeninde olduğunun bilincine varmış, devrimci, demokrat ve özgün bir sanatçı olmaya girişmiş, geleneksel hoca “tipini” aşmış, dirençli ve “sanatçı” biriydi.

Dekanlığa, “el yazısı” olarak verdiği yazı üzerinde birkaç belirleme yapmak, onun “çağcıl aydın ve sanatçı kişiliğini” daha açık gösterecektir.

1- Yazının kurgu düzeni, bilgiyi kullanma biçimi ve yazarın düşünce yolu; “diyalektik mantıktır”.

2- 1993 yılındaki yaşı düşünülürse, Muammer ilk ve orta eğitimin sistematliğini, çıkmazlarını, olumsuzluklarını, olayın “özünü” anlamış bir birikime, incelemeye araştırıcılığa sahiptir.

3- Muammer, “gözü kapalı” çalışan bir sanatçı tipini veya “kar-maddi çıkar” için üreten bir kimliği değil, tersine kendi ülkesinin sorunlarına ve eğitim kaosuna “çözümler için” kafa yoran, “çıkış” arayan “gönüllü yurtsever” bir sanatçı kişiliği oluşturmuştur.

4- Muammer, “özgür ve bilimsel düşüncenin”, Türkiye’de “yasaklı” oluşunu, bunun yarattığı gerilikleri ve sanatsal yaratıcılığın “özgür ve bilimsel” düşünce olmadan gelişip-açığa çıkamayacağını, yazısına temel yapmıştır.

5- Yabancılaşma ve duyarsızlığın temelinde, teknolojik gelişme ve sanal bilgi yığınının yani “küreselleşmenin”, dolayısıyla postmodern “hiçliğin” olduğunu, tutarlı bir kesinlikle yakalayıp-yazısında “gözlere” batırmıştır.

6- Muammer’in, “batı kalıplarının” tekrar edilmesinin veya kopyalanmasının “sonuç getirmediğini” vurgulayıp, farketirmesi, tam bir diyalektik yöntem inceliğidir. Geçmişin, geleneksel, otoriter, tekrarcı ve ezberci eğitimi yaratıcılığı geliştirmiyor, tersine edilginlik yaratıyor. Bu tezdır. Batının teknolojik-elektronik bilgi kalıpları ise yabancılık ve duyarsızlık yaratıyor. Bu antitezdır. Sentez ne ilkidir, ne ikincisi.

7- Güzel sanatlar eğitiminde, öğrenciyi “birey” kabul eden ve eğitimin olmazsa olmaz boyutu olarak gören Muammer, “soran, sorgulayan, yorumlayan, değiştiren bireyi yetiştirme, eğitimin hedefi olmalı”, görüşünün gerekliliğini ısrarla savunuyor.

Münevver ÇAKI’nın da “iznini” aldığı Muammer’in “elyazılı” metni, “olduğu gibi” aşığıdadır.